

Litteratursociologi er studiet af litteraturen og samfundet eller, som Johan Svedjedal beskriver det i “Det litteratursociologiska perspektivet” fra 1996: studiet af “litteraturen i samfundet”, “samfundet i litteraturen” og “litteratursamfundet” (Svedjedal, 78-79). Med *Passage* 89 ønsker vi at sætte fornyet fokus på feltet, som har haft et lidt støvet image i mange år. Inden for litteraturvidenskaben har det sociologiske perspektiv først og fremmest været forbundet med indsatser inden for kultursociologi og boghistorie, eksemplificeret af f.eks. Pierre Bourdieus kortlægning af symbolsk og økonomisk kapital i det litterære felt. I de senere år er det litteratursociologiske perspektiv imidlertid blevet gentænkt og reaktualiseret på flere måder, bl.a. som følge af litteraturens nye former og de nye måder at bruge litteraturen på i samfundet, der opstår med tendenser som digitalisering og globalisering.

Medieudviklingen betyder, at litteratursociologien i stigende grad må forholde sig til udviklinger uden for bogen, netop fordi litteratur også findes i og anvendes gennem andre medier: Studier i f.eks. transmediale fortællinger og deltagerkultur bliver i stadig højere grad relevante for studiet af, hvordan litteraturen fungerer i samfundet, og hvad der sker med litteratursamfundet. Udviklinger inden for digital humaniora betyder, at litteratursociologien får nye redskaber til at læse den litterære kultur. I en tid præget af streaming og eReaders bliver læserne læst som aldrig før, og det giver potentielt nye måder at studere læsning og læserkultur på. Samtidig står spørgsmålet om, hvordan man skal læse som litteraturforsker, også centralt i den igangværende metodedebat, der er blevet rejst af bl.a. Rita Felski, og som angår litteraturvidenskabens forhold til de mangfoldige måder, bøger bliver læst og brugt på, og de sammenhænge, de indgår i både i og uden for universitetsverdenen. Også denne diskussion kan ses i lyset af en genaktualisering af det litteratursociologiske perspektiv.

Aktuelt strækker det litteratursociologiske felt sig som en anden amøbe (Griswold, 455) i mange retninger og bliver sat til at rumme et væld af discipliner, hvilket giver anledning til at stille spørgsmålstegn ved, om termen fortsat kan noget i sig selv, eller om “litteratursociologien” simpelthen har sejret sig selv ihjel. Hvor bredt kan man forstå litteratursociologi og fortsat fastholde det som et meningsfuldt og brugbart begreb? Under overskriften “Litteratursociologi” samler *Passage* 89 aktuelle perspektiver på litteratursociologi på baggrund af disse udviklinger og spørgsmål. Hvilke teoretiske nyorienteringer kendetegner feltet, hvilke nye metoder og værktøjer har litteratursociologien fået til rådighed, og hvilken viden kan de bidrage med? Hvordan kan vi studere litteraturen i samfundet, samfundet i litteraturen og litteratursamfundet i dag?

Nummeret rummer i alt 11 bidrag fra både danske, norske og svenske forskere. De norske og svenske artikler er holdt i originalsproget, da vi ønsker at favne bredt og skabe den bedst mulige dialog mellem de skandinaviske lande i nytænkningen af det litteratursociologiske felt – en dialog, som blev sat i gang på seminaret “Nye perspektiver på litteratursociologi i Skandinavien”,¹ der blev afholdt på Aarhus Universitet i juni 2022, og – i forlængelse af dette startskud – på Nordisk litteratursociologisk (NOLS) seminar “Litteratursociologi i nytt ljus” i Uppsala, juni 2023. Det

er vores ønske, at *Passage 89* kan samle, kvalificere og videreføre de diskussioner, der i disse år føres i skandinaviske miljøer og netværk omkring litteratursociologisk forskning. Samlet set er *Passage 89* således også et bud på, hvad dansk, norsk og svensk litteratursociologisk forskning har at sige hinanden. Mens aktuel dansk litteratursociologisk forskning typisk foregår spredt og i mindre etablerede miljøer, er der til sammenligning mere samling på selskabet i Sverige og et traditionsrigt centrum for litteratursociologi i Uppsala. Tilsammen viser de 11 bidrag spændvidden i, hvordan litteratursociologien aktiveres som begreb og tilgang i dag, og hvilke retninger der tegner sig for litteratursociologiens videre liv.

Nummeret indledes af Sara Tanderup Linkis og Johanne Gormsen Schmidts artikel "Hvad er litteratursociologi?", som skitserer litteratursociologiens historie og diskuterer aktuelle og fremtidige retninger for feltet, bl.a med fokus på metodiske nyudviklinger, konsekvenser af digitaliseringen og teoretiske nyorienteringer, f.eks. i form af et nyt fokus på brug og læsning. Herefter begynder vi med et blik på samfundet i litteraturen: Som et eksempel på, hvordan litteratur tilbyder et særskilt mikrosociologisk blik på samfundsproblematikker, undersøger Christian Steentofte Andersen dansk samtidslitteraturs afspejling af og reaktion på konsekvenserne af det prekære boligmarked i den danske hovedstad.

København danner også ramme for tre Tove Ditlevsen-romaner, som for nylig er blevet genudgivet som trilogi og oversat til engelsk som *The Copenhagen Trilogy*. Torben Jelsbak opsporer i sit bidrag årsagerne til genopdagelsen af Ditlevsens forfatterskab, herhjemme og internationalt, ved at anlægge et litteratursociologisk dobbeltblik, der medtænker både de strukturelt betingede smagskulturer og de konkrete ildsjæle, der er involveret i det sidste årtis "Tove-feber". Oscar Jansson fokuserer ligeledes på reception, idet han studerer den kritiske modtagelse af svenske Kristina Sandbergs Maj-trilogi. Han udpeger en feministisk, de-æstetiserende tendens omkring receptionen af trilogien og viser samtidig, hvordan trilogiens succes, både kommercielt og i den kritiske modtagelse, er baseret på en feministisk tradition.

Mens disse første artikler, gennem tekstanalyse og receptionsstudier, studerer litterære fremstillinger af det sociale og litterære værkers modtagelse, er de følgende artikler i nummeret, rent metodisk, mere orienteret mod en etnografisk forskningstradition, samtidig med at fokus forskydes fra receptionen til forfatteren: Sarah Myginds bidrag undersøger således, med en medieetnografisk tilgang, hvordan den danske forfatter Sofie Riis Endahl bruger Instagram i sin forfatterpraksis til at præsentere sig som forfatter, kommunikere med læsere og andre skrivende, markedsføre sine bøger og som fortællerredskab i sine værker. Dermed kaster artiklen lys over de værdier, som præger den litterære online-kultur, og som Endahl repræsenterer og engagerer sig i. Hans Lind sætter i sit bidrag direkte fokus på metode-diskussionen, idet han, med udgangspunkt i erfaringer fra feltarbejde på danske skrive- og forfatterskoler, diskuterer, hvordan man kan studere litteraturbrug ved hjælp af etnografiske metoder.

Nummerets to norske bidrag kredser om litteraturformidling og dermed det, Svedjedal kalder "litteraturen i samfundet": litteraturens samfundsmæssige funktion og værdi. Knut Oterholm og Tonje Vold analyserer i deres artikel tre norske litteraturfestivaler og diskuterer, med udgangspunkt i interviews og deltagerobser-

vationer, festivalernes funktion og deres interaktion med de omgivende samfund i lyset af en postpandemisk tid. Med udgangspunkt i en forståelse af litteraturformidling som en særlig æstetisk form sætter Kjell Ivar Skjerdingsstad og Åse Kristine Tveit fokus på litteraturformidlingens specifikke karakter og litteraturens rolle i den norske public service-kanal NRK Fjernsynets første leveår fra 1960-64.

De tre sidste artikler kredser igen om det metodiske perspektiv, men her med fokus på digitale metoder og de muligheder, dette åbner for den litteratursociologiske forskning. Julia Pennlert tegner først en historisk baggrund for den aktuelle diskussion omkring digitale metoder i litteraturforskning. Således viser hun, hvordan nutidens metodediskussioner kan forbindes til diskussioner om kvantitativ litteratursociologisk forskning i 1960'erne og 1970'erne. Herefter giver de to sidste artikler konkrete bud på aktuel kvantitativ litteratursociologisk forskning i aktion: Jens Bjerring-Hansen og Sebastian Ørtoft Rasmussen undersøger et stort antal historiske romaner og anvender den kvantitative tilgang til at kaste nyt lys over den historiske romans plads i skandinavisk litteratur fra perioden omkring det moderne gennembrud. Jens Lohfert Jørgensen har ligeledes et historisk fokus, idet han, gennem en systematisk kortlægning af apatirelaterede topoi i skandinavisk dekadence-litteratur, diskuterer, hvordan digitale metoder og nærmere bestemt såkaldt "topic-modelling" kan styrke toposanalysen og dens forbindelse til litteratursociologi.

Ved at sætte fokus på litteratursociologi kommer vi altså i dette temanummer vidt omkring med artikler, der på forskellig vis, teoretisk og metodisk, afsøger grænseområderne mellem litteratur og sociologi.

Passage 89 slutter med indlæggene fra Anne Fastrups forsvar for doktordisputatsen *Orientalismer i tidlig moderne europæisk litteratur*, Københavns Universitet den 27. januar 2023, ved de tre opponenter Lis Møller, Carin Franzén og Jakob Skovgaard-Petersen samt Fastrups respons. Med disputatsen udvider Fastrup orientalismebegrebet ved at sætte det i flertal og vise, at fænomenet historisk set er vidt udbredt og rækker længere tilbage end det moderne. Gennem læsninger af spansk, fransk og engelsk litteratur fra det 16. og 17. århundrede beskriver hun tre orientalismer knyttet til de tre nationers forhold til den muslimske verden i tidlig moderne tid. Ved at bringe disse indlæg ønsker *Passage* at gøre den højt kvalificerede litteraturvidenskabelige diskussion mellem fagfæller, der fandt sted under forsvaret, tilgængelig for et større publikum.

Note

- 1 Tak til Carlsbergfondet for støtte til såvel seminaret som redaktionsprocessen omkring de norske og svenske bidrag.

Litteratur

Griswold, Wendy (1993): "Recent Moves in the Sociology of Literature." *Annual Review of Sociology*, 19.1, s. 455-467.

Svedjedal, Johan (2012): "Det litteratursociologiska perspektivet", i Johan Svedjedal (red.): *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 73-102.